2021

(Held in 2022)

SANSKRIT

Paper : SKT–HC–5016

(Vedic Literature)

(Honours Core)

Full Marks : 80

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions

UNIT—I

(Saṁhitā and Brāhmaṇa)

(*Marks* : 30)

1. Answer the following questions in brief : 1×4=4

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम्—

(a) Who is the seer (ऋषि) of the Agnisūkta of the *Ṛgveda* (Ṛv., 1.1)?

ऋग्वेदीय-अग्निसूक्तस्य (ऋ.वे., 1.1) ऋषिः कोऽस्ति?

(b) What is the metre (छन्दस्) of the Uṣassūkta of the *Ṛgveda* (Ṛv., 3.61)?

ऋग्वेदीय-उषःसूक्तस्य (ऋ.वे., 3.61) छन्दः किमस्ति?

(c) How many Mantras are there in the Akṣasūkta of the *Ṛgveda* (Ṛv., 10.34)?

ऋग्वेदीय-अक्षसूक्ते (ऋ.वे., 10.34) कति मन्त्राः सन्ति?

(d) Who is the deity (देवता) of the शिवसङ्कल्पसूक्त?

शिवसङ्कल्पसूक्तस्य देवता काऽस्ति?

2. Answer the following : 2×3=6

निम्नोल्लिखितानाम् उत्तरं देयम्—

(a) Write a grammatical note on 'ईळे'.

'ईळे' इति पदस्य वैयाकरणिकी टिप्पणी देया।

(b) Write the meaning of the term 'पुरंधि' in ''पुरं॑धि॒र्नु व्र॒तं च॑रसि विश्ववारे'' as given by Sāyaṇācārya.

''पुरं॑धि॒र्नु व्र॒तं च॑रसि विश्ववारे'' इत्यत्र 'पुरंधिः' इति पदस्य सायणदिशा अर्थो देयः।

(c) Disjoin the word 'बृहद्दतमुग्रम्'.

'बृहद्दतमुग्रम्' इति पदस्य सन्धिविच्छेदः करणीयः।

3. Explain, in Sanskrit, any *two* of the following Mantras, indicating the ऋषि, the छन्दस् and the देवता in each case : 5×2=10

ऋषिच्छन्दोदेवतानिरूपणपूर्वकं निम्नोल्लिखितानां **द्वयोः** मन्त्रयोः व्याख्या कार्या संस्कृतभाषया—

(a) अ॒ग्निना॑ र॒यिम॑श्नव॒त्पोष॑मे॒व दि॒वेदि॑वे।
य॒शसं॑ वी॒रव॑त्तमम्।

(b) उषो॑ दे॒व्यम॑र्त्या॒ वि भा॑हि
च॒न्द्रर॑था सु॒नृता॑ ई॒रय॑न्ती।
आ त्वा॑ वहन्तु सु॒यमा॑सो॒ अश्वा॒
हिर॑ण्यवर्णां पृथु॒पाज॑सो ये॥

(c) द्वेष्टि॑ श्व॒शुरप॑ जा॒या रु॑णद्धि॒
न ना॑थि॒तो वि॑न्दते मर्डि॒तार॑म्।
अश्व॑स्येव॒ जर॑तो वस्न्य॑स्य॒
नाहं वि॑न्दामि कित॒वस्य॒ भोग॑म्॥

(d) यज्जाग्र॑तो दू॒रमु॒दैति॒ दैवं॒
तदु॑ सु॒प्तस्य॒ तथै॒वैति॑।
दू॒र॒ङ्ग॒मं ज्योति॑षां॒ ज्योति॒रेकं॒
तन्मे॒ मनः॑ शि॒वस॑ङ्कल्पमस्तु॥

4. Write a note on the contents of the सांमनस्यसूक्त as you find in the Atharvavedic text (Av., 3.30). 10

अथर्ववेदीयसांमनस्यसूक्तस्य (अ.वे., 3.30) विषयवस्तु अवलम्ब्य एकम् आलोचनं प्रस्तूयताम्।

Or / अथवा

स हास्मै व्वाचमुवाद। विभृहि मा पारयिष्यामि त्वेति ...।

Who is referred to as 'स' here in this context? To whom it was said by him? Narrate, in simple Sanskrit, the story related to these statements.

अत्र 'स' इति पदेन कः उल्लिख्यते? कस्मै वा तेन वाक्यमिदमुक्तमासीत्? वाक्यद्वये निहिता कथा सरलसुरगिरा विशदं वर्ण्यताम्।

UNIT—II

(Vedic Grammar)

(*Marks* : 20)

5. Answer the following questions in brief : 1×3=3

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम्—

(a) By which rule the word 'जनासः' is formed?

केन सूत्रेण 'जनासः' इति पदं निष्पद्यते?

(b) Which sign is put to mean a उदात्तस्वर in the *Ṛgveda*?

ऋग्वेदे उदात्तस्वरस्य चिह्नं किमस्ति?

(c) The word 'देवेभिः' is formed by which rule—अतो भिस ऐस् or बहुलं छन्दसि?

'देवेभिः' इति पदसिद्धये सूत्रमस्ति अतो भिस ऐस्, बहुलं छन्दसि वा?

6. Answer the following : 2

निम्नोल्लिखितस्य उत्तरं देयम्—

For 'द्रष्टुम्', what optional word is found in the Vedic language? What is the rule for the formation of that word?

'द्रष्टुम्' इति पदस्य वैदिकं वैकल्पिकं रूपं किमस्ति? तत्पदसिद्धये सूत्रं किमस्ति?

7. Write a short note on Vedic Accents. 5

वैदिकस्वराः —इति विषयः संक्षेपेण उपस्थाप्यताम्।

8. Write a note on the use of Vedic Infinitives. 10

वेदेषु तुमर्थकप्रत्ययाः इति विषयमवलम्ब्य एका टिप्पणी लेखनीया।

Or / अथवा

Discuss, in detail, the peculiarities of Vedic Declension.

वेदेषु शब्दरूपविषयकानि वैशिष्ट्यानि सविशदम् आलोच्यन्ताम्।

UNIT—III

(Muṇḍakopaniṣad)

(*Marks* : 30)

9. Answer the following questions in brief : 1×3=3

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम्—

(a) Who is the commentator of the *Muṇḍakopaniṣad*?

'मुण्डकोपनिषदः' भाष्यकारः कोऽस्ति?

(b) Who was the teacher of Śaunaka?

शौनकस्य आचार्यः क आसीत्?

(c) Who was the eldest son of Brahmā as referred to in the *Muṇḍakopaniṣad*?

मुण्डकोपनिषदुक्तदृष्ट्या ब्रह्मणः ज्येष्ठपुत्रः क आसीत्?

10. Answer the following : 2

निम्नोल्लिखितस्य उत्तरं देयम्—

Name the Upaniṣads belonging to the *Atharvaveda*.

अथर्ववेदीयोपनिषदां नामानि उल्लिख्यन्ताम्।

11. Answer the following questions : 5

निम्नोल्लिखितप्रश्नस्य उत्तरं देयम्—

Name the seven tongues of Agni as referred to in the *Muṇḍakopaniṣad*. For what purpose, these tongues are meant?

मुण्डकोपनिषदुक्तदृष्ट्या अग्नेः सप्त जिह्वाः काः सन्ति? किमर्थम् एतासां जिह्वानाम् उपयोगोऽस्ति?

12. Answer any *two* of the following questions : 10×2=20

निम्नोल्लिखितेषु प्रश्नेषु द्वयोः उत्तरं देयम्—

(a) What is the meaning of the term 'मुण्डक'? Discuss, in detail, the contents of the *Muṇḍakopaniṣad*.

'मुण्डक' इति शब्दस्य कोऽर्थः? 'मुण्डकोपनिषदः' विषयवस्तु सविस्तरं निरूप्यताम्।

(b) Explain in detail :

सविस्तरं व्याख्यायताम्—

तस्मै स होवाच। द्वे विद्ये वेदितव्ये ...।

(c) Explain fully :

सविस्तरं व्याख्येयम्—

यत्तदद्रेश्यमग्राह्यमगोत्रमवर्ण-
मचक्षुःश्रोत्रं तदपाणिपादम्।
नित्यं विभुं सर्वगतं सुसूक्ष्मं तदव्ययं
यद्भूतयोनिं परिपश्यन्ति धीराः॥

(d) Elucidate the following statement :

निम्नोल्लिखितवाक्यस्य आशयो विशदीक्रियताम्—

तदविज्ञानार्थं स गुरुमेवाभिगच्छेत् समित्पाणिः श्रोत्रियं ब्रह्मनिष्ठम्।

★ ★ ★